

УДК 159.94

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2026.1.8>

Кременчуцька М. К.

кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри психодіагностики та клінічної психології
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
e-mail: mkk@onu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8588-1016
Researcher ID: HJZ-4921-2023

Чачко С. Л.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної психології і психологічного консультування
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
e-mail: chachko@onu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-9747-0559
Researcher ID: AFF-0499-2022

Хмільовський Ю. В.

офіцер-психолог ЗСУ,
здобувач магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю «Психологія»
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

РЕЗУЛЬТАТИ СКРИНІНГУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ

В ситуації воєнних загроз здатність людини справлятися зі складними умовами має вирішальне значення. Особа, яка стала до лав Збройних Сил України, стикається з необхідністю пристосування до військового середовища та підготовки до збройних зіткнень. Від наявності в бійця належних ресурсів адаптації може залежати успішність виконання бойових завдань. Література з військової тематики вказує на численні психологічні характеристики, які можуть сприяти бойовій готовності та підвищенню індивідуальної ефективності в напружених умовах. Мета нашого дослідження полягала у вивченні психологічних характеристик військовослужбовців у фазі підготовки до участі в бойових діях. Дані збирались за допомогою стандартизованих методів, що вимірювали мотиваційні, емоційні та поведінкові показники. Отримані дані показали критичний рівень морально-психологічного стану в представників досліджуваної вибірки. Статистичний аналіз результатів скринінгу акцентував роль депресії, як предиктора морально-психологічного стану. Він показав, що депресивна симптоматика тісно пов'язана з нейротизмом та дезадаптивними копінг-стратегіями. І, навпаки, використання активних копінг-стратегій знижує рівень депресії та покращує загальний психологічний стан. Крім того, найбільш вразливими серед військовослужбовців виявились особи, мобілізовані за повісткою, з нижчим рівнем освіти, без досвіду бойових дій, з високим нейротизмом та схильністю до

використання дезадаптивних копінг-стратегій. Саме ці категорії військових потребують особливої уваги та посиленої психосоціальної підтримки. Перспективним є подальше спостереження за індивідуальними проявами психологічної готовності до участі в бойових діях для покращення програм навчання в умовах тривалого військового конфлікту.

Ключові слова: психодіагностика, морально-психологічний стан військовослужбовців, депресія, пост-травматичний стресовий розлад, копінг-поведінка, стрес, ресурси адаптації.

Постановка проблеми. Багато дослідників в своїх роботах підкреслюють, що військовослужбовець – це особа, чия професія пов'язана зі значним стресом, який вимагає від людини певних схильностей [4; 13]. У швидко мінливому середовищі важливою вимогою є стійкість до стресових подразників і здатність використовувати адекватні способи подолання стресу. В умовах повномасштабного російсько-українського військового конфлікту до лав Збройних Сил України (ЗСУ) стали як колишні військові, так і цивільні без досвіду навіть строкової служби. Тобто, люди, які прийшли в професію не за особистим покликанням, а через необхідність захисту України. Незважаючи на істотну кількість досліджень в галузі психології військовослужбовців, лишається багато прогалин в розумінні психологічних особливостей саме цієї групи бійців. Суттєва частина наукових праць зосереджена на профвідборі, підготовці і навчанні кандидатів на різні посади, які бачать своє професійне майбутнє в якості військовослужбовців [4; 13]. У той же час люди, які вважають своє перебування у війську тимчасовим, та особливості їхньої готовності до функціонування у воєнній повсякденності опиняються поза межами таких досліджень. Тому діагностика психологічних особливостей військовослужбовців з урахуванням наявних викликів стає вкрай необхідною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес підготовки до участі в бойових діях вимагає від військовослужбовців цілої низки психологічних характеристик. Вкрай важливим тут є морально-психологічний стан (МПС), адже стани, сформовані під час бойової, спеціальної, психологічної підготовки, зумовлюють вчинки людини в екстремальних ситуаціях [1; 9]. Катинський В.М. та Стасюк В.В. підкреслюють, що рівень морально-психологічного стану дозволяє прогнозувати боєготовність та боєздатність підрозділу, а його збереження потребує постійної уваги [2]. Рівень морально-психологічного стану може знижуватися під впливом надзвичайного стресу, пов'язаного з особливостями військового побуту, виконанням бойових завдань, втому. Військовослужбовці часто страждають від перебування в умовах постійної загрози, гучних звуків, нестачі сну, відчувають страх смерті та важких травм, страх вбивства людини [12]. Під впливом подібних стресорів військові можуть переживати депресивні стани різної інтенсивності. Серед багатьох досліджень факторів ризику депресії зустрічаються й праці, присвячені ролі бойового досвіду. На жаль, єдиної точки зору щодо впливовості цього чинника ще немає. Тим не менш, наголошується той факт, що депресія у вояків може бути пов'язана з наявністю хронічних захворювань, які негативно впливають і на фізичний, і на психічний стан особистості [14]. Ще одним наслідком екстре-

мального впливу воєнних загроз може стати виникнення ознак посттравматичного стресового розладу (ПТСР) [3; 8]. Військова література з цього питання переважно присвячена тим, хто вже мав бойовий досвід. Кучеренко Н.С. звертає увагу на роль особистісних ресурсів у запобіганні виникнення симптомів ПТСР [5]. Теслюк В.М. стверджує, що індивідуальні особливості мають більший вплив на ризик виникнення ПТСР ніж, наприклад, отриманий бойовий досвід [7]. Вагомою характеристикою військовослужбовця є нейротизм. Особи, які одночасно демонстрували вищий рівень нейротизму та нижчий морально-психологічний стан за даними колег із Індії, виявились менш успішними в військовому вишколі [11]. Аби протистояти стресовим впливам людина має навчитись свідомо використовувати адекватні стратегії поведінки в умовах війни. В якості чинника стресостійкості в літературних джерелах розглядаються копінг-стратегії військових [6]. Дослідники підкреслюють важливість тренування навички обирати з копінг-стратегій успішні [10]. Тож, теоретичний аналіз показав, що військовослужбовець може стикнутися з проблемою неготовності до участі в бойових діях. Найкращим виходом з цієї ситуації можна вважати формування у людини власних успішних копінг-стратегій за допомогою регулярних занять у місці постійної дислокації.

Мета дослідження – виявити психологічні характеристики військовослужбовців на етапі підготовки до участі в бойових діях. Дослідження було спрямовано на визначення мотиваційних, емоційних та поведінкових показників.

Результати дослідження. Ми зробили припущення, що обраний комплекс психодіагностичних методик є ефективним інструментом первинного скринінгу психологічних особливостей військовослужбовців та дозволить оперативно виявити критичні показники психологічного стану, ідентифікувати групи ризику та визначити предиктори морально-психологічного стану, що надасть достатню інформаційну базу своєчасного направлення, в разі необхідності, військовослужбовців на поглиблену діагностику.

До комплексу було включено:

- анкету оцінки морально-психологічного стану військовослужбовця, що дозволяє визначити готовність військовослужбовця до виконання бойових завдань;
- шкалу депресії А.Т. Бека, що є стандартом діагностики депресивної симптоматики та чутливо реагує на зміни емоційного стану;
- тест особистісних рис Г. Айзенка, що забезпечує оцінку нейротизму як стійкої особистісної риси, що є критичним для прогнозування психологічної стійкості;
- шкали дослідження копінг-поведінки Н.В. Родіної, спеціально адаптовані для оцінки стратегій подолання в екстремальних ситуаціях.

Додатково було застосовано інструментарій військової діагностики:

- шкалу оцінки інтенсивності бойового досвіду (українська адаптація опитувальника Combat Exposure Scale), що об'єктивно квантифікує рівень експозиції до бойових стресорів;

– методику первинного скринінгу посттравматичного стресового розладу (українська адаптація опитувальника Primary Care PTSD-4 Screen), який дозволяє виявити ранні ознаки травматизації, що є критично важливим для своєчасної психологічної інтервенції та профілактики хронічних посттравматичних розладів у військовослужбовців.

Обробка даних здійснювалася в IBM SPSS Statistics 30.0.0. Для вивчення взаємозв'язків між змінними використовувалися описова статистика та кореляційний аналіз, для визначення предикторів морально-психологічного стану застосовано множинний регресійний аналіз.

Дослідження охопило 100 військовослужбовців підрозділів вогневої підтримки та забезпечення, де найбільшу групу склали представники мінометного взводу (57%). Середній вік досліджуваних – 40 років. Переважна більшість вибірки – це рядовий склад (солдати – 84%). У дослідженні брали участь військовослужбовці, які прийшли до війська добровільно – 26%, мобілізовані шляхом планової явки за повісткою – 74%. Особи, які залучені до служби в межах заходів з адміністративного доставлення представниками ТЦК, до вибірки не ввійшли. 52% досліджуваних не проходили строкову службу та 74% респондентів не мають попереднього бойового досвіду.

Загальний скринінг психологічних характеристик виявив певні тенденції діагностованих показників стану військовослужбовців. Загальний морально-психологічний стан військових знаходився на критичному рівні ($0,65 \pm 0,02$), що вказує на значне психологічне навантаження. Рівень депресії становив $15,2 \pm 1,1$ балів, що відповідає високому рівню депресивних проявів у вибірці.

Серед копінг-стратегій найбільш вираженою виявилася «Прийняття і активна боротьба» ($56,3 \pm 2,0$), що свідчить про конструктивну орієнтацію військовослужбовців на подолання труднощів. Наступними за значущістю були стратегії «Прийняття і пасивний оптимізм» ($53,2 \pm 2,3$) та «Неприйняття та дисоціація» ($44,0 \pm 2,1$). Найменш вираженими виявилися стратегії «Прийняття і пасивний розрахунок на допомогу» ($42,2 \pm 1,8$) та «Прийняття і пасивний песимізм» ($34,0 \pm 2,4$).

Порівняльний аналіз виявив низку статистично значущих відмінностей.

Групи з незадовільним та задовільним морально-психологічним станом відрізнялися за ключовими показниками. Рівень нейротизму у групі з незадовільним морально-психологічним станом становив $13,0 \pm 0,8$, у групі з задовільним – $9,6 \pm 0,7$ ($t=3,1$; $p=0,002$).

Особливо виражені відмінності виявлено за рівнем депресії: $20,0 \pm 1,4$ у групі з незадовільним морально-психологічним станом проти $9,6 \pm 1,1$ у групі з задовільним ($t=5,7$; $p=0,000$). Це підтверджує, що депресивна симптоматика є одним з найважливіших індикаторів загального морально-психологічного стану військовослужбовців.

Тип призиву виявився одним з найбільш значущих маркерів психологічного стану. Добровольці демонстрували кращий морально-психологічний стан

($0,70 \pm 0,03$) порівняно з мобілізованими за повісткою ($0,63 \pm 0,02$), різниця статистично значуща ($t=2,2$; $p=0,030$).

Рівень нейротизму у добровольців був нижчим ($9,6 \pm 1,0$) порівняно з мобілізованими ($12,1 \pm 0,7$), $t=-2,0$; $p=0,050$. Найбільш вираженою виявилася різниця у рівні депресії: у добровольців – $10,3 \pm 1,7$, у мобілізованих – $16,9 \pm 1,3$ ($t=-2,8$; $p=0,006$). Ці дані свідчать про те, що внутрішня мотивація та добровільність рішення про вступ до лав ЗСУ суттєво покращують психологічну адаптацію.

Виявлений вплив типу призиву на психологічний стан узгоджується з теорією самодетермінації, згідно з якою внутрішня мотивація та відчуття особистого вибору є фундаментальними чинниками психологічного благополуччя. Мобілізовані за повісткою можуть відчувати меншу суб'єктну залученість, що негативно позначається на їхній психологічній стійкості.

Більшість військовослужбовців мали середній та середньо-спеціальний рівень освіти, тому ми розглянули роль рівня освіти у формуванні психологічного стану. Військовослужбовці з середньою освітою демонстрували вищий рівень депресії ($18,7 \pm 1,9$) порівняно з тими, хто має середню-спеціальну освіту ($13,7 \pm 1,5$), ця різниця є статистично значущою ($t=2,0$; $p=0,05$). Водночас, за стратегією «Прийняття і активна боротьба» група з середньою спеціальною освітою показала вищі результати ($59,9 \pm 2,9$) порівняно з групою з середньою освітою ($50,2 \pm 3,5$), різниця статистично значуща ($t=-2,2$; $p=0,03$).

Можна припустити, що досвід структурованого професійного навчання формує здатність до активної позиції у подоланні труднощів і, таким чином, освіта виступає не просто як формальна характеристика, а як важливий психологічний ресурс, що забезпечує впевненість у власних можливостях справлятися з викликами. Крім того, освіта може формувати більш диференційоване розуміння ситуації, що допомагає знаходити конструктивні шляхи подолання труднощів.

Порівняльний аналіз груп з різною інтенсивністю бойового досвіду виявив статистично значущі відмінності за рівнем депресії ($t=2,1$; $p=0,04$). Військовослужбовці без бойового досвіду демонстрували вищий рівень депресії ($16,5 \pm 1,3$) порівняно з тими, хто мав інтенсивний бойовий досвід ($11,5 \pm 1,8$).

Виявлений зв'язок між бойовим досвідом та рівнем депресії може пояснюватися кількома психологічними механізмами. По-перше, тривога очікування та страх невідомого у осіб без досвіду можуть виявлятися сильнішими, ніж актуальні переживання у тих, хто вже адаптувався до воєнних реалій. По-друге, може діяти ефект психологічної адаптації, коли після проходження через стресові ситуації людина набуває впевненості у власних можливостях виживання та подолання труднощів. По-третє, не можна виключати вплив селективного відбору: особи з найтяжчими реакціями на бойовий стрес могли вибути зі складу активних підрозділів.

Саме військовослужбовці з бойовим досвідом показали дещо кращий морально-психологічний стан ($0,67 \pm 0,03$) порівняно з групою без досвіду ($0,64 \pm 0,02$), хоча ця різниця не досягла статистичної значущості.

Наявність ознак посттравматичного стресового розладу асоціювалася з підвищеним рівнем нейротизму: у військовослужбовців з ознаками ПТСР цей показник становив $15,2 \pm 1,5$, без ознак – $10,8 \pm 0,6$ ($t=-2,9$; $p=0,005$).

Також виявлено зв'язок з копінг-стратегією «Неприйняття та дисоціація»: при наявності ознак ПТСР цей показник був значно вищим ($55,9 \pm 5,2$) порівняно з групою без ознак ($42,0 \pm 2,2$), $t=-2,5$; $p=0,016$. Це вказує на те, що дезадаптивні копінг-стратегії можуть бути предикторами або наслідками травматизації. З одного боку, схильність до неприйняття реальності та дисоціації як звичних способів реагування на стрес може знижувати психологічну стійкість особистості, роблячи її більш вразливою до травматизації в екстремальних умовах. З іншого боку, переживання травматичних подій може спричинити посилення дисоціативних механізмів як спробу психіки захиститися від непереносимих переживань через відстороненість та емоційне оніміння.

Кореляційний аналіз дозволив виявити систему значущих взаємозв'язків між психологічними показниками. Усі зв'язки надано в таблиці 1.

Морально-психологічний стан негативно корелював з рівнем нейротизму ($r=-0,335$; $p<0,01$) та рівнем депресії ($r=-0,647$; $p<0,01$). Це означає, що зростання емоційної нестабільності та депресивних станів взаємопов'язано з різким погіршенням моральної готовності до служби. Останній зв'язок є особливо сильним, що підтверджує центральну роль депресивної симптоматики у формуванні психологічних станів.

Серед позитивних зв'язків відзначено кореляцію морально-психологічного стану з копінг-стратегіями «Прийняття і пасивний оптимізм» ($r=0,221$; $p<0,05$) та «Прийняття і активна боротьба» ($r=0,264$; $p<0,05$). Водночас активна боротьба негативно корелювала з депресією ($r=-0,231$; $p<0,05$), що свідчить про її протективну роль.

Дезадаптивна стратегія «Неприйняття та дисоціація» позитивно корелює з рівнем нейротизму ($r=0,230$; $p<0,05$) та вираженістю депресивних симптомів ($r=0,362$; $p<0,01$). Виявлені позитивні кореляції відображають глибинний зв'язок між емоційною нестабільністю, афективними розладами та дезадаптивними стратегіями подолання стресу. Нейротизм та депресія створюють сприятливе

Таблиця 1

Система значущих взаємозв'язків показників первинного скринінгу

Показники	МПС	Рівень нейротизму	Рівень депресії
Морально-психологічний стан	1	-0,335**	-0,647**
Рівень депресії	-0,647**	0,493**	1
Копінг: Прийняття і пасивний оптимізм	0,221*	–	–
Копінг: Прийняття і активна боротьба	0,264*	–	-0,231*
Копінг: Неприйняття та дисоціація	–	0,230*	0,362**

Примітки: МПС – морально-психологічний стан; статистично значущі кореляції позначені при $*p < 0,05$ та $**p < 0,01$.

підґрунтя для формування дисоціативного копіngu, який, незважаючи на короткочасне полегшення, у довгостроковій перспективі лише поглиблює психологічну дезадаптацію та посилює симптоматику.

Регресійний аналіз дозволив визначити предиктори морально-психологічного стану військовослужбовців в межах діагностованих показників. Рівень депресії виявився найсильнішим негативним предиктором ($\beta=-0,711$; $t=-6,598$; $p=0,000$), що підтверджує його домінуючу роль у формуванні психологічного стану військовослужбовців у процесі підготовки до участі в бойових діях.

Копінг-стратегія «Неприйняття та дисоціація» виявилася другим значущим предиктором ($\beta=0,239$; $t=2,047$; $p=0,044$), проте з позитивним знаком. Це може здаватися парадоксальним, тому що, з одного боку, дисоціативні механізми традиційно розглядаються як дезадаптивні, з іншого боку, в умовах екстремального стресу короткочасне використання дисоціації може виконувати захисну функцію, дозволяючи особистості «відключитися» від надмірно травмуючих переживань. Дисоціативні механізми можуть короткостроково «підвищувати» формальні показники морально-психологічного стану за рахунок відсторонення від проблем, але його хронічне використання призводить до порушення психологічної адаптації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У підсумку можна стверджувати, що отримані результати дослідження дозволяють сформулювати цілісне уявлення про психологічні особливості військовослужбовців на етапі підготовки до бойових дій. Виявлений критичний рівень морально-психологічного стану та високий рівень депресії у вибірці загалом свідчать про значне психологічне навантаження, якому піддаються особи у період підготовки до участі в бойових операціях.

Виявлені кореляційні зв'язки надають картину психологічного функціонування. Центральну роль у цій системі відіграє депресія, яка виявилася найсильнішим предиктором морально-психологічного стану. Депресивна симптоматика тісно пов'язана з нейротизмом та дезадаптивними копінг-стратегіями, формуючи своєрідне «ядро психологічної вразливості». Натомість активні копінг-стратегії виконують протективну функцію, знижуючи рівень депресії та покращуючи загальний психологічний стан.

Отримані дані також підкреслюють, що період підготовки до бойових дій, коли військовослужбовці ще не мають досвіду, є критичним з точки зору формування депресивної симптоматики та потребує особливої уваги психологічних служб. До "групи ризику" серед військовослужбовців належать особи, мобілізовані за повісткою, з нижчим рівнем освіти, без досвіду бойових дій, з високим нейротизмом та схильністю до використання дезадаптивних копінг-стратегій. Саме ці категорії потребують посиленої психологічної підтримки та превентивних інтервенцій.

Перспективним є проведення лонгітюдного дослідження, яке дозволить простежити динаміку психологічного стану військовослужбовців на різних етапах:

від підготовки до бойових дій, через участь у бойових операціях, до періоду демобілізації та реінтеграції у цивільне життя.

Перспективним також є вивчення ролі соціальної підтримки, особистісних ресурсів стійкості та духовно-ціннісних орієнтацій у формуванні психологічної адаптації військовослужбовців в умовах тривалого воєнного конфлікту.

Список використаних джерел і літератури

1. Блінов О. А. Психологія бойового стресу. [автореф. дис. докт. психол. наук]. Київ, 2020. 45 с.
2. Катинський В., Стасюк В. Морально психологічний стан як складова збереження психологічного здоров'я військовослужбовців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 1(83). С. 89–95. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-83-1-89-95>
3. Кременчуцька М. К., Жиліч Н. Р. Агресивність у системі особистісних чинників вибору механізмів психологічного захисту під час воєнних подій. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2023. № 2. С. 13–19. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-3-2>
4. Кременчуцька М. К., Гнатова Ю. О. Можливості скринінгу ментального здоров'я осіб, мобілізованих до військової служби в умовах війни в Україні. *Психологічне благополуччя та ментальне здоров'я в умовах невизначеності* : матеріали науково-практичної конференції, м. Одеса, 7 квітня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 170–174. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-48>
5. Кучеренко Н. С. Особливості проявлення посттравматичного стресу у мобілізованих військовослужбовців після участі в бойових діях. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 87(5). С. 101–111. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-87-5-101-111>
6. Мельничук Т. І., Лук'янчук В. Копінг-стратегії як чинник стресостійкості військових і цивільних в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2025. Т. 35. № 2. С. 7–15. <https://doi.org/10.31108/2.2025.2.35.1>
7. Теслюк В. М. Особливості проявів ПТСР у військовослужбовців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 87(5). С. 189–198. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-87-5-189-198>
8. Чачко С. Л., Ярославський Д. С. Гендерні особливості переживання тривалого травматичного стресу в умовах воєнних загроз в Україні. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Психологія»)*. 2023. Вип. 15(33) С. 916–927. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-916-927](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-916-927)
9. Щербань О. В. Оцінювання морально-психологічного стану особового складу: теоретичні та практичні аспекти. *Військова освіта*. 2021. № 1(43). С. 56–62.
10. Ярмольчик М.О. Особливості копінг-стратегій у військовослужбовців збройних сил України під час заходів декомпресії. *Габітус*. 2021. Вип. 22. С. 111–115. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.22.19>
11. Bobdey S., Narayan S., Pankumaran M., Pawar A.A. Association of personality traits with performance in military training. *Medical Journal Armed Forces India*. 2021. Vol. 77(4). P. 431–436. <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2020.12.022>
12. Fedyk A. O., Valchuk O. A., Okhrimenko I. M., Danylchenko T. V., Bets I. O., Balahur L. O., Brykovskiy A. G. Socio-psychological causes and consequences of combat stress in armed conflict participants. *Wiadomosci lekarskie*. 2025. Vol. 78(1). P. 82–89. <https://doi.org/10.36740/WLek/197120>
13. Netczuk-Gwoździewicz M. Psychological preparation of soldiers for military service. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*. 2023. Vol. 55. № 2(208). P. 104–111. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0053.7269>

14. Zhu X., Du Yu., Wang M., Guo Ch. Military experience and depression: a prospective multi-cohort analysis across nations. *Social Science & Medicine*. 2025. Vol. 381. P. 118291. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2025.118291>

References

1. Blinov, O. A., (2020). *Psykhologhiya boyovoho stresu* [Psychology of combat stress]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv. 45 p. [in Ukrainian].

2. Katynskiy, V., & Stasiuk, V. (2025). Moralno psykhologichnyi stan yak skladova zberezhennia psykhologichnoho zdorovia viiskovosluzhbovtziv. [Moral and psychological state as a component of maintaining the psychological health of military personnel]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. 83(1), 89–95. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-83-1-89-95> [in Ukrainian].

3. Kremenchutska, M. K., Zhylich, N. R. (2023). Ahresyvnist u systemi osobystisnykh chynnykiv vyboru mekhanizmiv psykhologichnoho zakhystu pid chas voiennykh podii. [Aggressive tendencies in the system of personal factors for the choice of mechanisms of psychological protection during war events]. *Naukovyi visnyk KhDU Seriia Psykhologichni nauky*, 3, 13–19. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-3-2> [in Ukrainian].

4. Kremenchutska, M. K., Gnatova, Yu. O. (2025). Mozhlyvosti skryninhu mentalnoho zdorovia osib, mobilizovanykh do viiskovoi sluzhby v umovakh viiny v Ukraini. [Possibilities for screening the mental health of persons mobilised for military service in the context of the war in Ukraine] *Psykhologichne blahopoluchchia ta mentalne zdorovia v umovakh nevyznachenosti : materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Odesa, 7 kvitnia 2025 r.* Lviv – Torun : Liha-Pres, 170–174. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-48> [in Ukrainian].

5. Kucherenko, N. (2025). Osoblyvosti proiavlennia posttravmatychnoho stresu u mobilizovanykh viiskovosluzhbovtziv pislia uchasti v boiovykh diiakh. [Features of the manifestation of post-traumatic stress in mobilized military servicemen after participation in combat operations]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 87(5), 101–111. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-87-5-101-111> [in Ukrainian].

6. Melnychuk, T., & Lukianchuk, V. (2025). Kopinh-stratehii yak chynnyk stresostiikosti viiskovykh i tsyvilnykh v umovakh viiny. [Coping strategies as a factor in stress resistance of military and civilians in war conditions]. *Orhanizatsiina psykhologhiia. Ekonomichna psykhologhiia*, 35(2), 7–15. <https://doi.org/10.31108/2.2025.2.35.1> [in Ukrainian].

7. Teslyuk, V. (2025). Osoblyvosti proiaviv PTSD u viiskovosluzhbovtziv. [Features of ptsd manifestations in military servants]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 87(5), 189–198. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-87-5-189-198> [in Ukrainian].

8. Chachko, S. L., Yaroslavskiy, D. S. (2023). Henderni osoblyvosti perezhyvannia tryvaloho travmatychnoho stresu v umovakh voiennykh zahroz v Ukraini. (Seriiia «Psykhologhiia») [Gender peculiarities of experiencing continuous traumatic stress in the context of military threats in Ukraine]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, 15(33). 916–927 [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-916-927](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-916-927) [in Ukrainian].

9. Shcherban, O. V. (2021). Otsiniuvannia moralno-psykhologichnoho stanu osobovoho skladu: teoretychni ta praktychni aspekty. [Assessment of the Moral and Psychological Condition of Personnel: Theoretical and Practical Aspects]. *Viiskova osvita*, 43(1), 56–62. [in Ukrainian]

10. Yarmolchuk, M. O. (2021). Osoblyvosti kopinh-stratehii u viiskovosluzhbovtziv zbroinykh syl ukrainy pid chas zakhodiv dekompresii. [Peculiarities of coping strategies in the military servants of the armed forces of ukraine during decompression]. *Habitus*, 22, 111–115. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.22.19> [in Ukrainian].

11. Bobdey, S., Narayan, S., Ilankumaran, M., Pawar, A.A. (2021). Association of personality traits with performance in military training. *Medical Journal Armed Forces India*, 77(4), 431–436. <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2020.12.022> [in English].

12. Fedyk, A. O., Valchuk, O. A., Okhrimenko, I. M., Danylchenko, T. V., Bets, I. O., Balahur, L. O., & Brykovskiy, A. G. (2025). Socio-psychological causes and consequences of combat stress in armed conflict participants. *Wiadomosci lekarskie*, 78(1), 82–89. <https://doi.org/10.36740/WLek/197120> [in English].

13. Netczuk-Gwoździwicz, M. (2023). Psychological preparation of soldiers for military service. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, 208(2), 104–111. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0053.7269> [in English].

14. Zhu, X., Du, Yu., Wang, M., Guo, Ch. (2025). Military experience and depression: a prospective multi-cohort analysis across nations. *Social Science & Medicine*, 381, 118291. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2025.118291> [in English].

Kremenchutska M. K.

Candidate of Psychological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology
Odesa I.I. Mechnikov National University

Chachko S. L.

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of General Psychology and Psychological
Counselling
Odesa I.I. Mechnikov National University

Khmilovskiy Yu. V.

Officer-psychologist of the Armed Forces of Ukraine
Student of the second (Master's) level of higher education
Odesa I.I. Mechnikov National University

**RESULTS OF SCREENING THE PSYCHOLOGICAL
CHARACTERISTICS OF MILITARY PERSONNEL IN THE PROCESS
OF PREPARING FOR PARTICIPATION IN COMBAT OPERATIONS**

In situations of military threat, a person's ability to cope with difficult conditions is crucial. A person who joins the Armed Forces of Ukraine faces the need to adapt to the military environment and prepare for armed conflict. The success of combat missions may depend on a soldier's ability to adapt. Military literature points to numerous psychological characteristics that can contribute to combat readiness and increased individual effectiveness in stressful conditions. The aim of this study was to examine the psychological characteristics of military personnel during the preparation stage for combat operations. Data collection was carried out using standardised methods that measured motivational, emotional and behavioural indicators. The data obtained showed a critical level of moral and psychological state in the representatives of the study sample. Statistical analysis of the screening results emphasised the role of depression as a predictor of moral and psy-

chological state. It showed that depressive symptoms are closely related to neuroticism and maladaptive coping strategies. On the other hand, the use of active coping strategies reduces the level of depression and improves the overall psychological state. In addition, the most at-risk among military personnel were those mobilised by conscription, with lower levels of education, no combat experience, high neuroticism, and a tendency to use non-adaptive coping strategies. These categories of military personnel require special attention and enhanced psychosocial support. Further observation of individual manifestations of psychological readiness to participate in combat operations is promising for improving training programmes in conditions of prolonged military conflict.

Key words: psychodiagnostics, moral and psychological state of military personnel, stress, depression, post-traumatic stress disorder, coping behaviour, adaptation resources.

Дата першого надходження статті до видання: 02.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.03.2026



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)